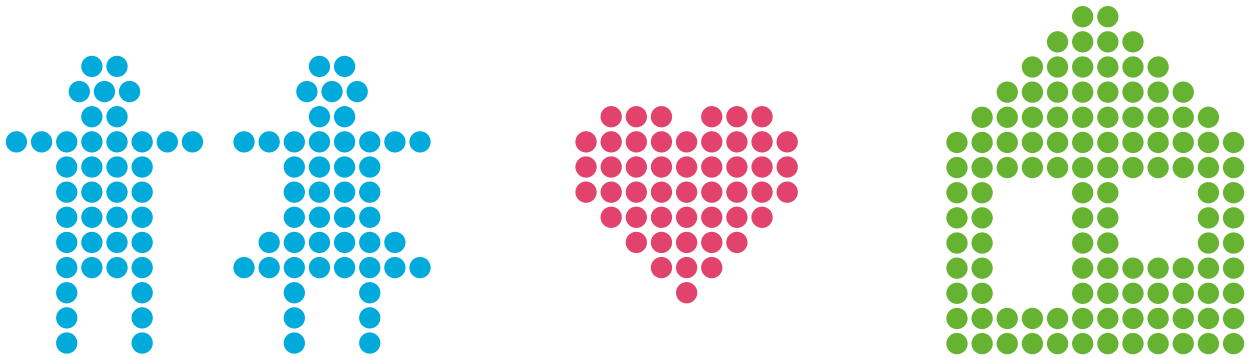

Kangasniemen ilmasto-ohjelma 2022–2035

Hyväksytty Kangasniemen
kunnanvaltuustossa 13.12.2021

Kangasniemi
SE ON SE PAIKKA

Sisällys

Tiivistelmä	3
1. JOHDANTO	4
2. KANGASNIEMEN ILMASTOTAVOITTEET VUOSILLE 2022–2035	6
3. KESTÄVÄ LIIKENNE	8
4. KESTÄVÄ ENERGIANTUOTANTO JA ENERGIATEHOKKUUS	11
5. JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS	14
Fluoratut kasvihuonekaasut	16
Materiaalien kierrätys rakentamisessa	17
6. HANKINNAT	18
Elintarvikehankinnat	20
7. KESTÄVÄ MAANKÄYTTÖ	21
Metsät ilmastotyössä	22
Maatalous	25
8. MONIPAIKKAISUUS, VAPAA-AJAN ASUMINEN JA MATKAILU	26
9. ILMASTOKASVATUS	28
Lähteet	30
LIITE 1.: Aineistoja	32

Tiivistelmä

Kangasniemen suurimmat päästölähteet Hinku-las-kennassa vuonna 2019 olivat maatalous (30,5 %) sekä energiantuotanto- ja kulutus (29,2 %). Tieliikenteen osuus kunnan kasvihuonekaasupäästöistä oli 21,5 % vuonna 2019.

Kangasniemi on mukana valtakunnallisessa tavoitteessa puolittaa liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Kangasniemellä on tavoitteena vähentää autoliikennettä erityisesti lyhyillä matkoilla. Kunnan omia keinoja päästöjen vähentämisessä ovat erityisesti kevyen liikenteen tukeminen, etätyö, päästöjen huomioiminen hankinnoissa ja vaihtoehtoisten käyttövoimien edistäminen mm. rakentamalla sähköautojen lataamismahdollisuuksia.

Sähkölämmitykseen (5,1 % vuonna 2019) ja sähkökulutukseen (5,6 % vuonna 2019) liittyvät kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet ja vähenvät edelleen siirryttäessä vähähiiliseen sähkön-tuotantoon. Erillislämmityksen osalta valtio tukee mm. öljylämmityksen (päästöt 6,6 % vuonna 2019) korvaamista muilla lämmitystavoilla yksityisissä kiinteistöissä. Energiatehokkuutta tuetaan hyödyntämällä maakunnallista neuvontaa. Nopeasti muuttuvalla energia-alalla uusien mahdollisuuksien tehokkaaseen hyödyntämiseen tarvitaan seudullista yhteistyötä.

Yleisesti ottaen jätehuollossa ollaan matkalla kiertotalouteen. Kangasniemellä pyritään vähentämään jätehuollon kasvihuonekaasupäästöjä (4,3

% vuonna 2019) mm. tehostamalla bio- ja hyötyjakeiden lajittelua ja vähentämällä jätteenkuljetuksen ilmastovaikutuksia. Kunta vaikuttaa ilmastoon ja ympäristöön myös hankintojen kautta ja siten tärkeä keino kunnan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi on huomioida ilmastonäkökulma tavara- ja palveluhankinnoissa.

Ilmastonmuutoksen myötä kotimaisen maatalouden elinvoiman ja kehittämisen merkitys korostuu. Kunta voi vaikuttaa maatalouteen lähinnä palvelemalla yrittäjiä ja huomioimalla ilmastovaikutukset elintarvikehankinnoissa. Kangasniemen kunnan omistamien metsien hoidossa huomioidaan metsien monikäyttö. Kun metsien puumäärää kasvataan vähitellen, eikä hakkuut ylitä metsän vuotousta kasvua, niin metsät toimivat hiilinieluna.

Kangasniemen luonto vetää ihmisiä puoleensa mökkeilemään, retkeilemään ja esimerkiksi tekemään etätöitä. Kunnassa kehitetään matkailua, monipaikkaisuutta ja luontoon liittyvää vapaa-ajan viettoa parantamalla vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden palveluja.

Kangasniemi on mukana Mikkelin seudun ilmasto-kasvatushankkeissa ja -projekteissa. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia hankerahoitukseen ilmasto-kasvatuksen, -koulutuksen ja muun aiheen ympärillä olevan toiminnan tueksi.

1. Johdanto

Ilmastonmuutos nostaa maailman keskilämpötilaa ja aikaansaa esimerkiksi rankkasateita ja myrskyjä, tulvia, helleaaltoja sekä kuivuutta. Niillä taas on monia vaikutuksia ihmisille, rakennetulle ympäristölle ja elolliselle luonnolle. Elinympäristön muutokset vaikuttavat kasvien ja eliöiden elinmahdollisuuksiin ja näin ilmastonmuutos osaltaan heikentää luonnon monimuotoisuutta. Luonnon lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutukset tuntuvat monilla yhteiskunnan sektoreilla ja toimialoilla ja näin se koskettaa tavalla tai toisella meistä jokaista. Tästä syystä tarvitaan myös kuntien ilmastotyötä, jolla etsitään ratkaisuja kuntien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin vaikutuksiin sopeutumiseksi. Ilmastonmuutoksen ja luonnonvarojen vähenemisen seurauksena tarvitaan myös uusia toimintamalleja, joiden avulla voidaan vähentää materiaalien ja energian kulutusta sekä kasvihuonekaasupäästöjä ja samalla lisätä tuotteiden ja palveluiden taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä.

Ilmastonmuutosta voidaan hillitä esimerkiksi kiertotalouden avulla. Siinä olemassa olevia materiaaleja ja tuotteita (sekä biologisia että teollisia) hyödynnetään mahdollisimman pitkään ja samalla vähennetään jätteen syntymistä. Kun tuote lopulta tulee elinkaarensa päähän, sen materiaalit pyritään vielä hyödyntämään uudessa käyttötarkoituksessa. Tuotteita myös lainataan, vuokrataan ja korjataan sekä tavaroita pyritään korvaamaan palveluilla. (Euroopan parlamentti 2015; Ympäristöministeriö A s.a.) Kiertotalouden tavoitteena on siis materiaali- ja energiatehokkuus sekä luonnonvarojen kulutuksen ja jätteiden minimointi. Näin samalla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä.

Jotta ilmastonmuutosta voitaisiin hillitä, on globaaleja kasvihuonekaasupäästöjä alennettava merkittävästi. EU on asettanut tavoitteen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. Li-

säksi EU:n tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä. (Ympäristöministeriö B s.a.) Suomen kansallisena tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja voimassa olevan ilmastolain (609/2015) tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 80 prosenttia vuoteen 2050 mennessä verrattuna vuoteen 1990. (Ympäristöministeriö C s.a.) Ilmastolain uudistuksen valmistelussa vuonna 2021 ilmastopaneeli suosittelee kansallisen tavoitteen vaiheistamista siten, että Suomen tulee vähentää fossiilisia ja prosessiperäisiä päästöjä vuoden 1990 tasoon nähden seuraavasti:

- vähintään 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä,
- vähintään 70 prosenttia vuoteen 2035 mennessä saavuttaen samalla hiilineutraaliuden,
- vähintään 80 prosenttia vuoteen 2040 mennessä,
- vähintään 90 prosenttia, mutta pyrkien 95 prosentin päästövähennystasoon vuoteen 2050 mennessä. (Suomen ilmastopaneeli 2021.)

Kansallisen tavoitteen mukaisesti Etelä-Savon maakuntastrategiassa on asetettu tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035. Lisäksi maakuntastrategian tavoitteena on, että Etelä-Savossa on vuonna 2030 Suomen pienimmät asukaskohtaiset hiilidioksidipäästöt. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2021.) Näihin edellä mainittuihin tavoitteisiin liittyen Mikkelin seudun kuntailmasto 2050-hankkeessa on laadittu ilmasto-ohjelmat seuraaviin Mikkelin seudun kuntiin: Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala. Hankkeen tavoitteena on edistää ja kannustaa ilmastotyötä sekä tuottaa ajantasaista tietoa Mikkelin seudun kuntien kasvihuonekaasupäästöistä ja päästöjä sitovista nieluista.

Tämä ilmasto-ohjelma on laadittu tukemaan ja ohjaamaan Kangasniemellä tehtävää ilmastotyötä. Ohjelman sitovuustaso on ohjaava ja se koskee koko kunnan aluetta. Toimenpiteissä rajaudutaan tarkemmin kunnan omiin toimintoihin ja vaikutusmahdollisuuksiin. Ohjelma toteutetaan osana sektoreiden

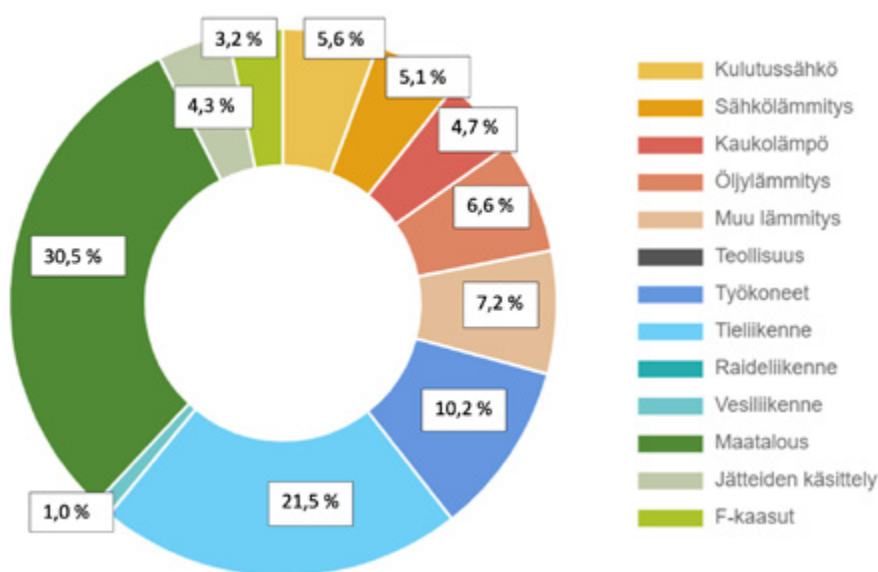
omaa toimintaa, kehittämistä ja yhteistyötä. Osaan toimista on mahdollista hakea ulkoista rahoitusta. Ilmastonmuutokseen liittyvä tutkimus ja lainsäädäntö kehittyvät jatkuvasti. Tästä syystä voi olla tarpeen päivittää nyt laadittuja tavoitteita ja toimenpiteitä jo suunniteltua aikaisemmin.

Ilmasto-ohjelman laatimisen pohjaksi on kerätty tietoa Kangasniemen kasvihuonekaasupäästöistä ja -nieluista. Ilmasto-ohjelmatyön käynnistyksen yhteydessä tilattiin Benviroc Oy:ltä CO2-raportti. Lisäksi tietoa Kangasniemen kasvihuonekaasupäästöistä on saatu Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) Hinku-laskennasta. Kasvihuonekaasupäästöjen laske- miseksi on olemassa useita malleja ja niiden välillä voi olla selviä eroja. Näin myös SYKE:n ja Benviroc Oy:n laskelmat jonkin verran eroavat toisistaan, sillä ne huomioivat laskelmissaan eri asioita, pohjaavat laskelmat erilaisiin laskentaperusteisiin (esim. pääs- tökertoimet) ja käyttävät erilaisia lähtöaineistoja. Tässä ilmasto-ohjelmassa esitetyt eri osa-alueiden kasvihuonekaasupäästöt pohjautuvat SYKE:n Hinku-laskentaan, jossa kunnan kasvihuonekaasupääs- töt on jaettu seuraaviin sektoreihin: kulutussähkö, sähkölämmitys, kaukolämpö, öljylämmitys, muu lämmitys, teollisuus, työkoneet, tieliikenne, raideliikenne, vesiliikenne, maatalous, jätteiden käsittely ja F-kaasut. Hinku-laskenta ei kuitenkaan sisällä pääs-

tökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoai- neiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta ja jät- teiden käsittelyn päästöjä, eikä myöskään kuorma- paketti- ja linja-autojen läpiajoliikennettä. (SYKE s.a.)

Kasvihuonekaasupäästöjen- ja nielujen selvittämi- sen lisäksi pidettiin Kangasniemellä ilmasto-ohjel- man laatimisen tueksi kesällä 2020 ilmastotapaa- minen, johon kutsuttiin kunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Tilaisuus, jossa keskusteltiin ilmastonmuutokseen liittyvistä teemoista, oli myös avoin kuntalaisille. Lisäksi kesällä 2020 tehtiin kun- nan viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä kun- talaisille suunnattu ilmastokysely, joka toteutettiin verkkokyselynä. Kysely kohdistettiin kaikkiin Mikke- lin seudun kuntailmasto 2050-hankkeessa mukana oleviin kuntiin ja siihen saatiin yhteensä 78 vastaus- ta.

Kangasniemen kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2019 olivat yhteensä 49,7 kt CO2-ekv ja Kangasnie- men päästöt asukasta kohti vuonna 2019 olivat 9,3 t CO2-ekv. Tarkempi kasvihuonekaasupäästöjen jakauma Kangasniemellä vuonna 2019 on esitetty kuvassa 1. Kokonaispäästöt ovat Kangasniemel- lä vähentyneet 17 % vuodesta 2005 vuoteen 2019 mennessä. (SYKE s.a.)

Kuva 1.: Päästöjen jakauma Kangasniemellä 2019 (SYKE s.a.; ks. tuorein tieto <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>)

2. Kangasniemen ilmastotavoitteet vuosille 2022–2035

Visio

- Kangasniemi etenee kaikkien merkittävien sektoreiden hiilineutraaleissa ratkaisuissa vähintään kansallisten tavoitteiden mukaisesti.
- Kangasniemi rakentaa paikallisten olosuhteiden ehdoilla myös muualle sopivia esimerkkejä yhteistyössä erityisesti Mikkelin seudun kuntien kanssa.

Päätavoite

- Kangasniemi saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä.

Tavoiteasetelman arviointi

Kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään 70 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2035 mennessä. Hiilineutraalisuus syntyy siitä, että alueen nielut ovat vähintään lopun 30 % suuruiset, jotta kunnasta tulee hiilineutraali. Hiilineutraalisuutta voisi tavoitella myös kansallista tavoitetta aiemmin, sillä esimerkiksi Hinku-kunnissa tavoitellaan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 prosenttia vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä (Hinku-kunnat 2019). Kuntien joukossa on monenlaisia asetelmia ja tavoitteen toteutuminen riippuu myös kunnan ulkopuolisista tekijöistä. Tavoitteen arvioinnissa

kannattaa huomioida, että SYKE:n Hinku-laskenta jättää huomiotta osan valtakunnallisiin päästöluokuihin laskettavista päästöistä, kuten esimerkiksi päästöintensiivisen teollisuuden päästöt. Kuntien ja koko Suomen laskennan eroja havainnollistaa, että vuonna 2019 kaikkien kuntien yhteen lasketut päästöt olivat Hinku-laskennassa 35,5 milj. tonnia ja koko Suomen päästöt Tilastokeskuksen (2021) mukaan 53,1 milj. tonnia.

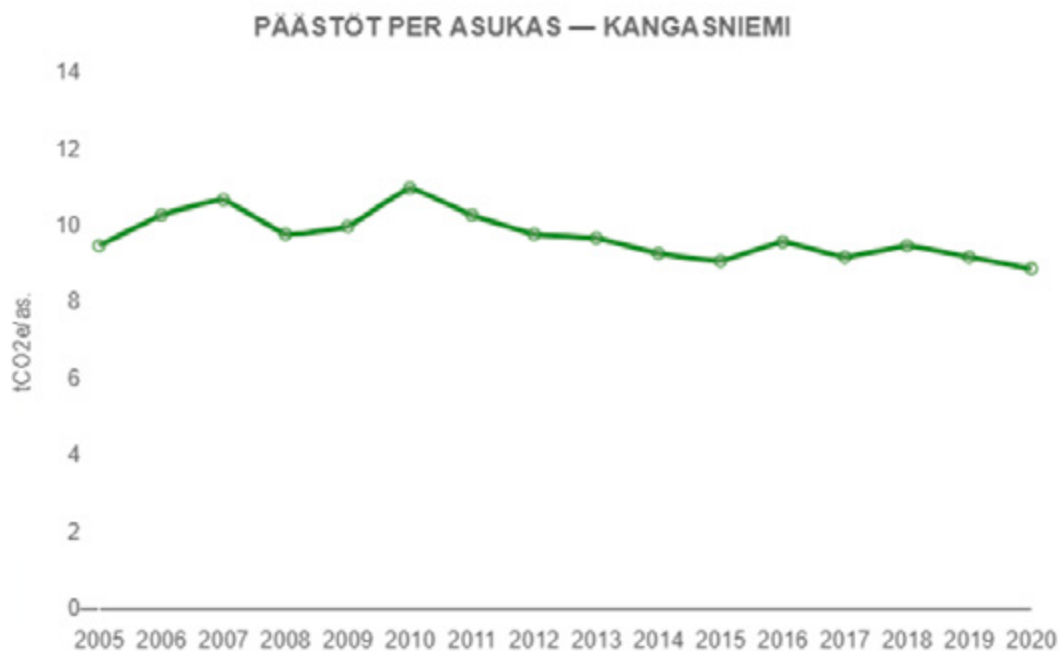
Liikenne- ja energia-alan valtakunnallisissa tavoitteissa kasvihuonekaasupäästöt puolitetaan vuoteen 2030 mennessä (Energiateollisuus ry 2020; Työ- ja elinkeinoministeriö 2016; Valtioneuvosto s.a.). Suuri osa päästöjen vähentämisestä Kangasniemellä rakentuu näille tavoitteille. Kansallisen liikenteen

päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi tarvittaisiin vielä nykytoimenpiteiden lisäksi 1,65 Mt päästövähennykset. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on kuvattu toimenpiteitä, joilla voitaisiin saavuttaa 0,62 Mt päästövähennykset sekä hahmotellaan mahdollisia tarvittavia lisätoimia (tiekartan vaihe 2 ja 3), joista tullaan päättämään syksyn 2021 kuluessa. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2021a; Valtioneuvosto s.a.) Tuoreen Liikenne- ja viestintäministeriön (2021b) ennusteen mukaan tieliikenteen päästöt laskevat hieman ennakoitua nopeammin johtuen sähköautojen yleistymisestä. Lisäksi Sitra arvioi selvityksessään, että liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä voitaisiin vähentää 70 % vuoteen 2035 mennessä (Sitra 2021). Näiden perusteella liikenteen kansallinen päästövähennystavoite voisi olla mahdollista saavuttaa. Kansallisen tavoitteen toteutuminen vaikuttaa suoraan myös Kangasniemen tavoitteiden toteutumiseen. Energiategollisuuden vähähiilitiekartan perusskenaariossa ominaispäästöt putoavat lähes 90 % vuosien 2017 ja 2035 välillä (Energiategollisuus ry 2020). Näin energia-alan tavoite päästöjen puoltamisesta näyttäisi olevan mahdollista toteuttaa. Kangasniemellä maatalouden osuus päästöistä on

erityisen suuri, mikä vaikuttaa kunnan asetelmaan. Alakohtaisissa vuonna 2020 laadituissa valtakunnallisissa vähähiilisyysentiekartoissa maatalouden päästöt vaikuttivat olevan vaikeammin vähennettävissä kuin muiden merkittävien alojen. Lisäksi maatalouden päästövähennysten toteutuminen on kiinni ensisijaisesti muista kuin kunnan omista toimista. Tavoitteissa onnistumista arvioitaessa tämä on tärkeää huomioida. Kangasniemi on myös etenkin asukaslukuun nähden metsäisiä kunta. Hyvin pienelläkin hehtaarikohtaisella puumäärän kasvulla metsät sitovat enemmän päästöjä kuin hiilineutraalisuustavoitteissa nieluille jäävä osuus.

Seuranta

Ilmasto-ohjelman tavoitteiden etenemistä seurataan vuosittain. Kunnan kasvihuonekaasupäästöistä saadaan tietoa SYKE:n Hinku-laskennan avulla ja muista mittareista kootaan vuosikatsaus. Ilmasto-ohjelman väliraportti tehdään valtuustokausittain.

Kuva 2. Asukaskohtaisten päästöjen kehitys Kangasniemellä vuosina 2005-2020 (Suomen ympäristökeskus 2022).

3. Kestävä liikenne

Tavoitteet

- Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt puolitetaan vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta.

- Vähennetään auton käyttöä erityisesti lyhyillä matkoilla

Valtakunnallisena tavoitteena on puolittaa liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon ja muuttaa liikenne nollapäästöiseksi viimeistään vuoteen 2045 mennessä (Valtioneuvosto s.a.). Suomen kotimaan tieliikenteen kasvihuonekaasupäästöt olivat 10,5 milj.t CO₂-ekv. Ne ovat viime vuosina hieman vähentyneet. Tieliikenteen päästöjen vähentämiseen ovat vaikuttaneet varsinkin biopolttoaineiden kasvaneet osuus tieliikenteen polttoaineista sekä uusien autojen parantunut energiatehokkuus. Kuitenkin tieliikenteen päästöjen vähentyminen on ollut hidasta, johon vaikuttaa Suomessa mm. pitkät etäisyydet. (Tilastokeskus 2021.) Fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaan biopolttoaineiden osuutta kasvatetaan edelleen valtakunnallisesti. Myös liikenteen sähköistämällä on nopeasti kasvava merkitys päästöjen vähentämisessä. (Valtioneuvosto s.a.) Tieliikenteen osuus kotimaan liikenteen päästöistä oli noin 94 prosenttia vuonna 2019. Tieliikenteen päästöistä noin 54 % aiheutui henkilöautoista, noin 40 % paketti- ja kuorma-autoista, 5 % linja-autoista ja 1 % moottoripyöristä, mopoista ja muista liikenteen moottoriajoneuvoista. (Liikenne- ja viestintävirasto 2021.)

SYKE:n Hinku-laskennassa Kangasniemen tieliikenteen kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2019 21,5 % kunnan koko päästöistä. Ne ovat vähentyneet 15 % vuodesta 2005 (SYKE s.a.). Hinkulaskenta ei sisällä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikenteen päästöjä. Jos kaikki läpiajoliikenne las-

ketaan mukaan, päästöt ovat selvästi suuremmat. Kangasniemellä läpiajoliikenteen osuus kaikista tieliikenteen päästöistä on noin 88 % (Benviroc Oy 2020). Benviroc Oy:n tekemän CO₂-raportin mukaan (2020) Kangasniemen asukasta kohti lasketut päästöt tieliikenteestä vuonna 2018 olivat noin 30 % suuremmat kuin CO₂-raportin kunnissa keskimäärin. Tieliikenteen lisäksi kasvihuonekaasupäästöjä syntyy myös vesiliikenteessä, jonka osuus kunnan kokonaispäästöistä oli 1,0 % vuonna 2019. Kangasniemen koulukyydit hoidetaan takseilla. Lisäksi kunnassa on monipalveluauto Onnikka, joka liikennöi taajama-alueella sekä tilausten perusteella myös haja-asutusalueella. Kunnassa on myös yksi sähköautojen latauspiste.

Toimenpiteet

HENKILÖAUTOLIIKENTEEN VÄHENTÄMINEN JA MUIDEN KULKUTAPOJEN EDISTÄMINEN

➤ Autoilua vähennetään suosimalla ja edistämällä julkista liikennettä ja yhteiskyytejä sekä lyhyillä matkoilla kävelyä ja pyöräilyä.

➤ Autoilun tarvetta vähennetään etätöiden tekemisellä, verkkokokouksilla/-koulutuksilla ja digitaalisten palvelujen lisäämisellä.

➤ Pyöräilyinfraa kehitetään ja pidetään hyvässä kunnossa mahdollisuuksien mukaan (esim. talvikunnossapito, pyöräparkkien riittävyys, sähköpyörien latausmahdollisuus).

➤ Kannustetaan kunnan työntekijöitä, koululaisia ja opiskelijoita pyöräilyyn tarjoamalla mahdollisuus polkupyörän turvalliseen säilytykseen.

➤ Katujen saneerauksen yhteydessä osoitetaan enemmän tilaa kevytliikenteelle ja parannetaan esteettömyyttä.

➤ Edistetään pyöräilymatkailua.

VAIHTOEHTOISEN KÄYTTÖVOIMAN AJONEUVOT

➤ Kunta selvittää kaikissa ajoneuvohankinnoissa mahdollisuuden hankkia vaihtoehtoisen käyttövoiman ajoneuvoja.

➤ Liikennepalvelujen hankinnassa kunta suosii mahdollisimman paljon vähäpäästöisiä ajoneuvoja.

➤ Järjestetään yrittäjille ja kuntien työntekijöille puhtaiden ajoneuvojen direktiiviin liittyvä tilaisuus ja keskustelua tarkoituksenmukaisista toimintatavoista. (Laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista 740/2021 voimaan 2.8.2021)

➤ Kuljetus- ja työkoneiden kilpailuttamisessa tehdään markkinakartoitus vaihtoehtoisten käyttövoimien lisäämismahdollisuuksista. Selvitetään markkinakartoituksen avulla myös hankintojen minimivaatimuksia esim. autokohtaiselle polttoaineenkulutukselle.

➤ Kunta tukee työntekijöidensä autoilun ilmastoystävällisiä ratkaisuja mahdollisuuksien mukaan esim. suosimalla kimpakyytejä.

➤ Lisätään sähköautojen latauspisteitä kunnan kiinteistöihin sähköajoneuvojen latauspistelain (733/2020) ja energiatehokkuuslain (1429/2014) mukaisesti.

➤ Kunnan kiinteistöille ja työntekijöille laaditaan toimintamalli, jossa matalatehoinen (1–3 kW) säh-

kö- ja hybridautojen latausmahdollisuus toteutetaan käyttäjälle edullisesti, yksinkertaisesti ja säävutettavasti käyttäen ensisijaisesti valmiita rakenteita kuten lämmitystolppia.

➤ Mahdollistetaan sähköautojen latausverkoston markkinaehtoinen laajentuminen ja kaasutankkaus-
asemaverkoston kehittyminen.

➤ Selvitetään missä suuritehoisten latausmahdollisuuksien tarjoaminen edistäisi sähköautoilua tehokkaimmin.

Mittarit

- Liikenteestä aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt/vuosi (CO₂-ekv)
- Autoistuminen (henkilöautojen määrä/1000 as.)
- Vaihtoehtoisia käyttövoimia tieliikenteessä käyttävien ajoneuvojen määrä
- Vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluasemien ja latauspisteiden määrä
- Kevytliikenteen väylien pituus (km/as.)
- Etätöitä tekevien työntekijöiden osuus/työpäivien osuus kokonaistyöajasta

4. Kestävä energiantuotanto ja energiatehokkuus

Tavoitteet

- Energia- ja ilmastotyössä tehdään laajaa yhteistyötä, joka tukee parhaiden paikallisten ja laajempien energiaratkaisujen löytymistä.
- Puolitetaan lämmön- ja sähkön tuotannon kasvihuonekaasupäästöt vuoden 2018 tasosta vuoteen 2030 mennessä.
- Nostetaan uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa ja sähkönkulutuksessa.
- Kunta pyrkii luopumaan öljylämmityksestä omissa kiinteistöissään (pois lukien varavoima).
- Kunnan kiinteistöjen energiankäyttö on tehokasta.
- Kunta suhtautuu myönteisesti biokaasuun energianlähteenä.

Merkittävä osa kasvihuonekaasupäästöistä liittyy energiantuotantoon ja -kulutukseen. Energiateollisuus (pääosin sähkön- ja kaukolämmöntuotanto sekä öljynjalostus) aiheutti 26 % kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2020 (12,7 milj. tonnia CO₂-ekv). Energiateollisuuden päästöt ovat kuitenkin laskeneet 66 % huippuvuodesta 2003. (Tilastokeskus 2021.) Energiateollisuuden tavoitteena on kaukolämmön ja siihen liittyvän sähkön tuotannon päästöjen puolittaminen vuoden 2018 tasosta vuoteen 2030 mennessä (Energiateollisuus ry 2020). Kotitalouksien ja palvelusektorin sekä maa-, metsä- ja kalatalouden energiankulutuksen osuus kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä oli noin 8 % vuonna 2020. Nämä päästöt ovat vähentyneet merkittävästi vuodesta 1990, mikä johtuu siirtymisestä öljylämmityksestä kaukolämpöön, sähkölämmitykseen tai lämpöpumppeihin. (Tilastokeskus 2021.) Etelä-Savon maakuntastrategian tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian osuus kokonaisenergiankulutuksesta 80 %:iin vuoteen 2030 mennessä (Etelä-Savon maakuntaliitto 2021).

Energiantuotanto- ja kulutus on myös Kangasniemellä merkittävä kasvihuonekaasujen lähde. Sen osuus Hinku-laskennan mukaan vuonna 2019 oli 29,2 % kunnan kaikista päästöistä. Paikallisten energiantuotantoyhtiöiden tekemien puupohjaisen polttoaineen käytön lisäämiseen ja fossiilittomaan energiantuotantoon tähtäävien investointien lisäksi Mikkelin seudun kunnissa ovat päästöjä vähentäneet erityisesti öljystä luopuminen kiinteistöjen lämmityksessä ja energiatehokkuuden parantaminen. Kangasniemellä Suur-Savon Sähkö Oy tuottaa kaukolämpöä pääasiassa metsähakkeella, mutta lämpölaitosten polttoaineesta noin neljännes on turvetta.

Kangasniemen kasvihuonekaasupäästöt sähkönkulutuksesta muodostivat Hinku-laskennan mukaan 5,6 % kunnan kokonaispäästöistä vuonna 2019. Asukasta kohti laskettu sähkönkulutus oli Kangasniemellä vuonna 2018 noin 10 % suurempi kuin CO₂-raportin kunnissa keskimäärin. Asukasta kohti laskettu sähkönkulutus on yleensä keskimääräistä suurempaa niissä kunnissa, joissa on paljon loma-asukkaita tai joissa on selvästi enemmän työ-

paikkoja kuin asukkaita ja joissa tarjotaan palveluja myös naapurikuntiin. (Benviroc Oy 2020.) Kangasniemellä sähkölämmityksen osuus kunnan kokonaispäästöistä oli 5,1 % vuonna 2019. Kangasniemen asukasta kohti lasketut päästöt sähkölämmityksestä vuonna 2018 olivat 10 % suuremmat kuin CO₂-raportin kunnissa keskimäärin (Benviroc Oy 2020). Kunnan sähkönkulutukseen liittyvät päästöt ovat kuitenkin vähentyneet ja vähenevät edelleen siirryttäessä vähähiiliseen sähköntuotantoon. Asukasta kohti lasketut kasvihuonekaasupäästöt kaukolämmityksestä (osuus kunnan kokonaispäästöistä 4,7 % vuonna 2019) olivat vuonna 2018 40 % pienemmät ja asukaskohtaiset päästöt erillislämmityksestä (osuus kunnan kokonaispäästöistä 13,8 % vuonna 2019) 30 % suuremmat kuin CO₂-raportin kunnissa keskimäärin (Benviroc Oy 2020). Valtio tukee mm. öljylämmityksen (päästöt 6,6 % vuonna 2019) korvaamista muilla lämmitystavoilla yksityisissä kiinteistöissä. Energiatehokkuutta tuetaan hyödyntämällä maakunnallista neuvontaa.

Kangasniemen kaltaisten pienehköjen kuntien pysyminen mukana energiamurroksessa vaatii yhteistyötä ja viisasta yhteisten resurssien organisointia. Ilmastotyöhön liittyy erityisesti energiaratkaisuissa mahdollisuus säästää rahaa sekä saada lisäresursseja tuista ja hankkeista. Tämä vaatii kuitenkin työaikaa ja alan seuraamista enemmän kuin kunnan organisaatiossa on käytössä. Esimerkiksi uusia teknologisia ratkaisuja ja taloudellisia tukia koskeva tieto saadaan kunnan käyttöön parhaiten osana seudullista ja valtakunnallista yhteistyötä. Pelkästään kunnan omilla resursseilla toimiessa hukataan mahdollisuuksia ja uhataan jäädä kehityksestä jälkeen.

Toimenpiteet

- Hankitaan tietoa energiantuotannon ja -kulutuksen päästöjen vähentämismahdollisuuksista ja jaetaan sitä kotitalouksiin ja yrityksiin.
- Rakennetaan lyhyt- ja pitkäaikaista yhteistyötä seudun toimijoiden kanssa.
- Kunta vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että alueella toimivat energiayhtiöt siirtyvät uusiutuviin energialähteisiin tai polttoaineisiin energiantuotannossaan (pois lukien varavoima vikatilanteisiin ja poikkeuksellista huipputehoa vaativiin tilanteisiin).
- Laajennetaan kaukolämpöverkosta mahdollisuuksien mukaan.
- Energiayhtiöiden sähkön ja lämmön kulutusjous- to- ja energiansäästöpalveluja kehitetään edelleen ja markkinoidaan asiakkaille.
- Katuvalaistus muutetaan ledeiksi valaistuksen uusimisen yhteydessä ja valojen älykäs ohjaus otetaan käyttöön vuoteen 2025 mennessä.
- Edistetään tontinluovutusehdoissa ja -kilpailuis- sa uusien hajautettujen energiajärjestelmien pilo- tointia sekä kaukolämmön käyttöä.
- Kunnan kiinteistöjen primäärienergian tarvetta pienennetään uudis- ja korjausrakentamisen yhtey- dessä.
- Hyödynnetään käytössä olevia valtionavustuk- sia öljylämmityksestä luopumiseksi kunnan omissa kiinteistöissä.
- Aurinkopaneelien ja ilma-vesilämpöpumppujen käyttömahdollisuudet (sekä kaukolämpö silloin kun saatavilla) tutkitaan kaikissa rakennuskohteissa ja toteuttamiset päätetään tapauskohtaisesti. Pyritään lisäämään aurinkoenergian ja muiden vaihtoehtoisen energiantuotantotapojen käyttämistä kauko- lämpöverkoston ulkopuolisilla alueilla (vakinainen ja osa-aikainen asuminen).

PARANNETAAN JÄRJESTELMÄLLISESTI ENERGIANTUOTANNON JA -KULUTUKSEN PÄÄSTÖJEN VÄHENTÄMISMAHDOLLISUUKSIEN TUNNISTAMISTA JA HYÖDYNTÄMISTÄ:

- Selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää seudullisessa yhteistyössä alueellista energianeuvontaa, kuntien energiatehokkuussopimusta (KETS) ja/tai muita rahallisia sekä tiedollisia tukia.
- Kunta osaltaan pyrkii vaikuttamaan siihen, että seudullinen/maakunnallinen energianeuvontatyö vakiinnutetaan.
- Edistetään öljylämmitteisten pientalojen lämmitysjärjestelmän vaihtoa tiedottamalla valtionavus- tuksista.

Mittarit

- Kauko- ja erillislämmityksestä syntyvät kasvihuonekaasupäästöt/vuosi (CO₂-ekv)
- Sähkökäytöstä syntyvät kasvihuonekaasupäästöt/vuosi (CO₂-ekv)
- Kunnan omien kiinteistöjen energian käytön tehokkuus (ominaisenergian ja kokonaisenergian kulutus)
- Kunnan omistuksessa olevien kiinteistöjen lämmityksessä käytettävän poltto- aineen osuus fossiilinen/uusiutuva
- Seudullinen yhteistyö energia- ja ilmastokysymyksissä

5. Jätehuolto ja kiertotalous

Tavoitteet

- Biojätteen lajittelua ja keräämistä tehostetaan niin, että biojätettä ei päädy sekajätteeseen.
- Materiaaleja hyödynnetään tehokkaasti kierrättämällä.

Jätehuollon kasvihuonekaasupäästöt koostuvat kiinteän jätteen kaatopaikkasijoituksen, laitospäästön ja jäteveden käsittelyn päästöistä (Benviroc Oy 2020). Jätehuollon kasvihuonekaasupäästöt olivat Suomessa vuonna 2019 noin 3 % Suomen kokonaispäästöistä (1,8 milj. tonnia CO₂-ekv). Suomen jätehuollon päästöt ovat vähentyneet merkittävästi mm. kaatopaikkakaasun talteenoton lisääntymisen myötä. Lisäksi lisääntynyt jätteiden energiahyödyntäminen on vähentänyt jätteiden kaatopaikkasijoitusta. Myös jätevedenkäsittelyn kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet 19 %:a vuoteen 1990 verrattuna. (Tilastokeskus 2021.)

Yleisesti ottaen noin puolet kuntien päästölaskennan metaanipäästöistä syntyy kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoilla (Benviroc Oy 2020). Kangasniemellä jätteiden käsittelyn kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2019 4,3 % kaikista kunnan päästöistä. Päästöjä on vähennetty vuodesta 2005 48 % vuoteen 2019 mennessä (SYKE s.a.). Kangasniemellä toimii jäteasema, jonka lisäksi jätteitä kerätään aluekeräyspisteissä haja-asutusalueella sekä keskustaajamassa RINKI Oy:n keräyspisteessä.

Ilmaston, ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvässä kokonaisvaltaisessa kehittämisessä tärkeä näkökulma on siirtyminen jätehuollosta kiertotalouteen. Tälle ajattelulle perustuu myös vuonna 2021 uudistunut jätelaki. Ensisijaista on käyttää materi-

aaleja tehokkaasti, välttää jätteiden tuottamista ja hyödyntää ainevirtoja kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Mitä pidemmälle näitä ajatuksia viedään, sitä enemmän huomioidaan materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysmahdollisuudet kaikessa toiminnassa suunnittelusta jätehuoltoon. Valtioneuvosto tekikin keväällä 2021 periaatepäätöksen kiertotalouden strategisesta ohjelmasta, jonka tavoitteena on saada aikaan muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta vuoteen 2035 mennessä (Ympäristöministeriö A s.a.).

Ilmastonmuutoksen ja kestävyuden kannalta olennainen kiertotalouden tehtävä on kytkeä paikallisia ruokaa ja energiaan liittyviä virtoja toisiinsa mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Tehokkuus tarkoittaa sitä, ettei ainetta eikä energiaa hukata, päästöjä ei tuoteta ja toimitaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi. Käytännössä olemme kaukana tällaisesta kokonaisvaltaisesta tehokkaasta biologisten materiaalien kiertotaloudesta ja siksi on tärkeää hakea ja tunnistaa mahdollisuuksia, joissa kiertotaloutta voidaan viedä eteenpäin. Yleisesti ottaen ja myös Kangasniemellä nämä mahdollisuudet liittyvät erityisesti maatalouteen ja elintarviketieteen tapahtuvaan hävikkiin. Asutuskeskuksissa liikenteeseen ja energiantuotantoon liittyvät mahdollisuudet kytkeytyvät esimerkiksi jätevedeen/-lietteeseen sekä biojätteisiin.

Toimenpiteet

- Vahvistetaan jätetaksojen kannustavuutta bio- ja hyötyjätteiden lajittelun tehostamiseksi.
- Edistetään kiertotalousratkaisuja.
- Selvitetään keinoja biojätteen erilliskeräyksen laajentamiseksi.
- Selvitetään painoon perustuvan jätemaksulaskutuksen käyttöönottoa ja otetaan se mahdollisuuksien mukaan pilottialueella käyttöön.
- Päivitetään jätehuoltomääräykset siten, että bio-, muovi-, metalli-, lasi- ja kartonkijätteen erilliskeräys on pakollista jokaisella yli 4–5 asuinhuoneiston kiinteistöllä.
- Arvioidaan erilaisten jätehuoltoratkaisujen ympäristövaikutukset huomioiden ratkaisujen koko elinkaari.
- Tehostetaan jätteiden lajittelumahdollisuuksia kunnan omistamissa kiinteistöissä kartoittamalla kiinteistöjen jättesopimukset, jätetilat, lajittelukäytänteet, ohjeistus, puutteet ja tarpeet.

- Huomioidaan jätehuollon keräysvaihtoehdot ja niiden vaatimat tilatarpeet (kiinteistökeräys, lähi- ja korttelikeräys) maankäytön suunnittelussa riittävän varhaisessa vaiheessa.
- Varmistetaan puhdistamolietteen asianmukainen jatkojalostus.
- Varmistetaan saostus- ja umpikaivolietteiden asianmukainen vastaanotto ja hyötykäyttö.
- Edistetään jätevesiverkoston rakentamista ja laajentumista sekä kiinteistöjen liittämistä niihin.

Mittarit

- **Jätehuollon kasvihuonekaasupäästöt/vuosi (CO₂-ekv)**
- **Jätehuollon vaatimat kuljetukset/vuosi (kilometrit/kasvihuonekaasupäästöt)**
- **Hyötyjakeiden ja biojätteen osuudet jätteiden kokonaismäärästä**

Fluoratut kasvihuonekaasut

Tavoite

- HFC-yhdisteiden päästöjen vähentäminen neljäsosaan vuoden 2018 tasosta vuoteen 2030 mennessä (EU:n tavoitteen mukaisesti).

EU:n F-kaasuasetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä kaikissa jäsenmaissa. Siinä tavoitteena on vähentää vuoteen 2030 mennessä HFC-yhdisteiden päästöt 21 %:iin vuosien 2009–2012 tasosta Euroopan unionin alueella. Fluorattuja kasvihuonekaasuja käytetään pääosin kylmä- ja ilmastointilaitteissa, lämpöpumpuissa, sähköisissä kytkinlaitteistoissa, palontorjunnassa, solumuovien valmistuksessa sekä aerosoleina ja liuottimina. Niistä ollaan siirtymässä asteittain haitattomampiin kylmäainesiiniin. (Suomen Ympäristökeskus SYKE 2017.) Fluorattujen kasvihuonekaasujen voimakkaiden kasvihuonekaasuominaisuuksien takia niiden kanssa pitää toimia samalla tapaa tarkasti kuin esim. terveydelle vaarallisten aineiden kanssa. Laitteistojen vuotojen ym. takia päästöjä ei kuitenkaan voida välttää täysin.

Fluoratut kasvihuonekaasut muodostavat Kangasniemellä 3,2 %:n osuuden Hinku-laskentavan koko-

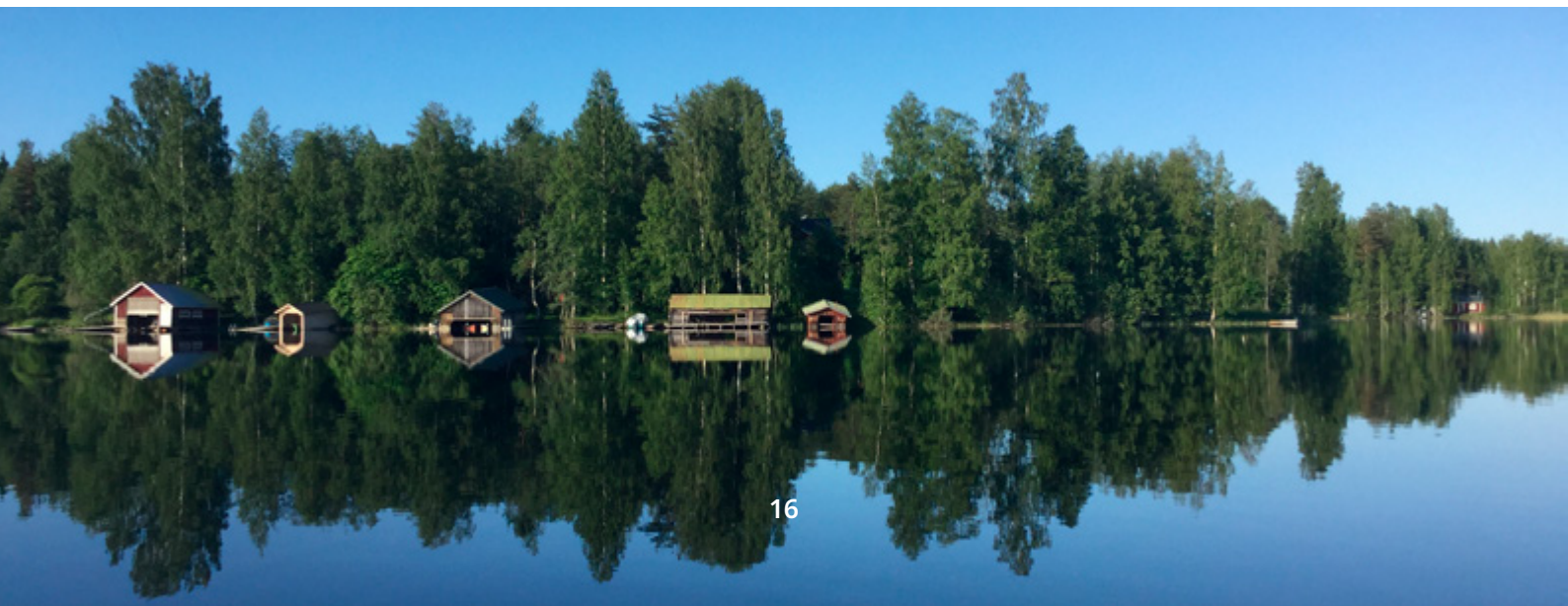
naispäästöistä vuonna 2019. Jätehuollon näkökulmasta fluoratut kasvihuonekaasut ovat vaarallisia aineita, joiden pääsy luontoon pyritään estämään.

Toimenpide

- Ilmastotyö on fluorattujen kasvihuonekaasujen osalta rajoitusten ja kieltojen tarkkaa noudattamista ja valvomista.

Mittari

- Fluorattujen kasvihuonekaasujen päästöt/vuosi (CO₂-ekv)

Materiaalien kierrätys rakentamisessa

Tavoitteet

- Kaikki maamassat ja purkumateriaalit, jotka ovat uudelleen käytettävissä ja/tai kierrätettävissä, otetaan tarkoituksenmukaiseen käyttöön.
- Kiertotalousalueiden kehittäminen yhteistyössä yritysten, asukkaiden ja naapurikuntien kanssa.

Kiertotalousajattelun mukaisesti rakentamisessa syntyvät materiaalit tulisi mahdollisimman hyvin käyttää uudelleen ja/tai kierrättää. Purku- ja kierrätysmateriaalien sekä maamassojen hyödyntäminen edellyttää suunnitelmallisuutta, seuranta ja ohjeistusta. Materiaalien hyödyntämisen näkökulma tulisi huomioida kaikissa rakennuksen elinkaaren vaiheissa.

Toimenpide

- Vakiinnutetaan materiaalivirtojen hallinta osaksi suunnittelu- ja toteutusprosesseja.
- Kunnan työmailla järjestetään jätteen erilliskeräys jätelajeittain ja vältetään sekalaisen rakennusjätteen syntymistä.
- Kunnan rakentamis- ja purkuhankinnoissa vaaditaan urakoitsijoilta toimintajärjestelmä jätehuollon toteuttamiseksi ja määritellään vastuut.
- Laaditaan ohjeistus rakentajille rakennus- ja purkujätteen lajittelusta.
- Tehostetaan purkuosien ja -materiaalien uudelleenkäyttöä, jätteen kierrätystä ja maamassojen hyötykäytön koordinoitua.
- Selvitetään kierrätysmateriaalien käyttö merkittävässä infrarakentamiskohteissa.
- Käytetään kaavamääräyksiä, jotka tukevat kiertotaloutta, kuten rakennusten purettavuutta ja kierrätettävyyttä.
- Edistetään yritysten uusien kiertotalouteen pohjautuvien liiketoimintamallien kehittämistä.
- Helpotetaan käyttökelpoisen tavaran kierrätystä ja tuetaan pienryrittäjyyttä.
- Tiedotetaan kuntalaisille rakennusmateriaalien kierrätysmahdollisuuksista.
- Kehitetään uusia yhteistyön muotoja yritysten ja asukkaiden sekä naapurikuntien kanssa kiertotalousalueiden kehittämiseksi.

Mittari

- Uudelleen käytettyjen maamassojen ja purkumateriaalien määrä
- Kierrätykseen päätyvä rakennus- ja purkumateriaalin määrä
- Jätekeskukseen päätyvä rakennusjättemäärä
- Tehty kiertotalouteen liittyvä yhteistyö

6. Hankinnat

Tavoitteet

- Kunnan hankinnoissa on huomioitu ilmastovaikutukset.

- Hankinnoista vastaavat tuntevat ilmastönäkökulman huomioimisen mahdollisuudet.

Kunta vaikuttaa ilmastoon ja ympäristöön hankintojen kautta. Suomen julkisten hankintojen hiilijalanjäljestä kuntien hankinnat aiheuttavat 57 %. Suurimmat päästöt syntyvät lämmön ja sähkön, rakennuspalveluiden, maa- ja vesirakenteiden korjaus- ja kunnossapitopalveluiden sekä matkustus- ja kuljetuspalveluiden hankinnoista. Iso osa päästöistä syntyy myös elintarvikkeiden, puhtaanapito- ja pesulapalveluiden, poltto- ja voiteluaineiden sekä lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden hankinnoista. (Cederlöf & Siljander 2020.) Tuotantoketjuista riippuen iso osa

hankintojen vaikutuksista toteutuu alueen ulkopuolella ja ulkomailla. Kuntien ilmastotyössä käytetyissä tilastoissa ja raporteissa nämä vaikutukset jäävät yleensä piiloon.

Kunnalle hankinnat ovat mahdollisuus kehittää ja edistää strategisia tavoitteita. Hankintoja tehdään merkittäväällä volyyymilla silloinkin, kun kehittämishankkeista säästetään. Julkisella sektorilla onkin mahdollisuus käyttää ostovoimaansa viisaasti tekemällä kestäviä ja vaikuttavia hankintoja. Hankintoi-

hin voidaan sisällyttää valintaperusteita tai ehtoja, jotka esim. takaavat ympäristön kannalta kestävämmät valinnat ja edistävät kiertotaloutta. (Motiva Oy 2020.) Kuitenkin kunnan hankinnoissa keskeinen tavoite on aina taloudellisuus ja kilpailutuksissa hinta on usein ainoa kriteeri. Mitä suurempia hankinnat ovat, sitä perusteellisemmin kilpailutus niissä suunnitellaan ja toteutetaan. Tähän vaikuttaa sekä lainsäädäntö että kunnan oma hankintaohjeistus.

Toimenpiteet

➤ Liitetään hankintaohjeisiin ilmastonäkökulma tarkoituksenmukaisella tavalla. Linjausta toteutetaan osana hankintojen järjestelmällisyyden, vastuullisuuden ja vaikuttavuuden kehittämistä. Kehittämisessä tukeudutaan erityisesti KEINO-osaamiskeskuksen tukeen.

➤ Tehdään yhteistyötä KEINO-Akatemiaan osallistuneiden kuntien kanssa (esim. Mikkeli ja Mäntyharju), jotta saadaan tietoa Hanselin ja KEINOn tarjoamista välineistä ja käytännöistä esim. hankintojen merkityksen arvioimiseen ja priorisointiin.

Mittarit

- Hankintojen osuus, joissa ilmastonäkökulma on huomioitu
- Uudet hankintojen kestävyttä ja ilmastovaikutuksia parantavat toimintamallit

Elintarvikehankinnat

Tavoite

- Kunnan elintarvikehankintojen ilmastovaikutukset pienenevät.

Ilmastonmuutos muuttaa maa- ja elintarviketalouden toimintaedellytyksiä sekä globaalisti että alueellisesti. Koska ilmastonmuutos vaarantaa maatalouden toimintaedellytyksiä monilla alueilla, muuttuvat elintarvikkeiden tuotanto ja markkinat maailmanlaajuisesti, mikä kasvattaa kotimaisen ja alueellisen tuotannon merkitystä. Maa- ja elintarviketalouden kehittäminen ja elinvoima ovat tärkeitä myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta. Näiden edellä mainittujen seikkojen takia onkin tärkeää pitää yllä alueen omaa elintarviketuotantoa.

Ilmastonmuutoksen hillitsemisen näkökulmasta on tärkeää kehittää maa- ja elintarviketaloutta ilmastoystävällisempään suuntaan. Elinvoimaiset maatalous- ja elintarvikealan yritykset ja niiden verkostot tukevat tätä kehittämistyötä, jolloin kehittämisen hyödyt saadaan parhaiten alueelle. Ilmastonäkökulmasta maa- ja elintarviketalouden kestävät ratkaisut liittyvät pääasiassa kiertotalouteen. Ihanteellisimmillaan aine- ja energiavirtoja kierrätetään symbioottisesti ja paikallisesti. Vaikka ihanteista ollaan vielä kaukana, niin lähellä tuotetun ruuan suosiminen tukee ilmastotyön näkökulmasta kehitystä oikeaan suuntaan. Lisäksi hävikkiruuan osalta on ensisijaista sen hyödyntäminen ihmisravintona ja vasta viimeinen vaihtoehto on biojäte ja sen asianmukainen käyttö osana kiertotaloutta.

Toimenpiteet

- Suositetaan kunnan elintarvikehankinnoissa mahdollisuuksien mukaan lähellä tuotettua /paikallista ruokaa, luomua sekä kasviksia ja järvikalaa.
- Seurataan ja ennaltaehkäistään ruokahävikkiä ruokapalveluissa.
- Viestitään ruuan ilmastovaikutuksista.

Mittarit

- Luomun osuus kunnan elintarvikehankinnoista
- Kasvisruuan osuus kunnan lounasaterioista
- Ruokahävikin määrä kunnan ruokapalveluissa

7. Kestävä maankäyttö

Tavoite

- Alueiden käytön suunnittelussa huomioidaan ilmastovaikutukset.

ALUEIDEN KÄYTÖN SUUNNITTELU

Alueiden käytön suunnittelulla ja maankäytön ratkaisulla voidaan vaikuttaa ilmastoon vähentämällä asumisen energiankulutusta sekä autoilun tarvetta ja kasvattamalla hiilivarastoja. Onnistuessaan ratkaisut lisäävät myös hyvinvointia ja kasvattavat monimuotoisuutta. Viisaat alueiden käytön ratkaisut huomioivat energiatehokkuuden ja ekologisuuden vaatimukset ja ilmastonmuutokseen varautumisen. Alueiden käytön suunnittelussa tulee jättää riittävät varaukset viheralueille ja viheralueita yhdistäville ekologisille käytäville, joilla on merkitystä myös hiilinieluina. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen turvaa myös ekosysteemipalveluiden toimivuuden. Vihreään infrastruktuuriin panostaminen on myös taloudellisesti järkevää, sillä luonnollisten ratkaisujen korvaaminen keinotekoisilla ratkaisuilla on usein teknisesti haastavaa ja kallista.

Toimenpiteet

- Vaaditaan kaavoituksessa osaamista ilmastovaikutusten arvioinnista.
- Huomioidaan ilmastovaikutukset suunnittelun lähtökohtana.
- Arvioidaan merkittävien kehityshankkeiden ilmastovaikutukset.
- Huomioidaan palveluverkon ja palvelujen suunnittelussa palveluiden saavutettavuus kestävillä kulkutavoilla ja mahdollisuuksien mukaan tarjotaan palveluja myös haja-asutusalueilla.
- Edistetään yhteisiä tiloja ja yhteisöllisiä asumisratkaisuja.
- Vahvistetaan julkisiin liikenneverkkoihin ja kuntakeskuksen palveluihin tukeutuvaa vapaa-ajanasutusta.
- Kehitetään ulkoilu- ja virkistysreittejä.

Mittarit

- Kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyvät kehityshankkeet ja suunnittelu-prosessit, joissa on arvioitu ilmastovaikutuksia
- Asiantuntijapalvelujen kilpailutukset, joissa valintakriteerinä käytetty ilmastovaikutusten arvioinnin ja päästölaskennan hallintaa
- Ulkoilu- ja virkistysreittien pituus (km)

Metsät ilmastotyössä

Tavoitteet

- Kangasniemen kunnan omistamia metsiä hoidetaan niin, että metsän hyödyt toteutuvat kestävästi.
- Kangasniemen kunnan omistamien metsien puumäärä kasvaa.

- Kunnan omistamat metsät toimivat esimerkkinä monipuolisesti kestävästä metsänhoidosta, jossa ilmasto- ja metsätaloustavoitteet yhdistyvät.

ETELÄ-SAVO ON SUOMEN METSÄISIN MAAKUNTA

Ilmastonäkökulma liittyy metsiin erityisesti metsiin sitoutuvaan hiileen kautta sekä kysymyksenä metsien ja metsänhoidon sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Molemmat näkökulmat ovat hyvin merkittäviä Suomessa ja erityisesti metsäisessä Etelä-Savossa, jonka pinta-alasta on 85 % metsämaata (Luke s.a.). Metsien hyvä hoitaminen ja kestävä hyödyntäminen ovatkin Etelä-Savon maakuntastrategian tärkeimpiä tavoitteita (Etelä-Savon maakuntaliitto 2021) ja metsät ja metsätalous ovat iso osa maakunnan taloutta. Etelä-Savo onkin vahva mekaa-

nisen metsäteollisuuden maakunta, jossa tuotetaan sahatavaraa, vaneria ja kertopuuta. Lisäksi Etelä-Savossa on panostettu teollisen puurakentamisen kehittämiseen. Pitkäikäisillä puutuotteilla voidaan korvata uusiutumattomia raaka-aineita ja ne toimivat hiilivarastoina sekä parantavat alueellista hyvinvointia. (Metsäkeskus 2020.) Metsätalouden lisäksi metsien taloudellinen hyöty näkyy esimerkiksi siten, että luonto ja metsät vetävät puoleensa alueen taloudelle tärkeitä vapaa-ajan asukkaita ja matkailijoita. Metsät tuottavat myös luonnon monimuotoisuutta ja lisäävät ihmisten hyvinvointia. Näiden hyötyjä on kuitenkin vaikea mitata, sillä käytössä ei ole edes viitteellisiä taloudellisia mittareita.

Alueellisen metsäohjelman mukaan Etelä-Savon metsät kasvavat keskimäärin 9,1 milj. m³/v ja niitä hakattiin vuosina 2015–2019 keskimäärin 6,83 milj. m³/v. Tämä oli käytännössä yhtä suuri kuin suurimaksi ylläpidettäväksi laskettu hakkuutaso. (Metsäkeskus 2020.) Vuosina 2017 ja 2018 hakattiin Suomessa metsää enemmän kuin koskaan aiemmin. Tällöin ei myöskään Etelä-Savon metsien hiilivarasto kasvanut. Tämän jälkeen hakkuumäärät ovat olleet vähentymään päin. Vuosittaisen suuren vaihtelun takia puumäärän tai hiilivaraston kehityksessä ei kuitenkaan kannata tarkastella yksittäisen vuoden lukuja, vaan pidemmän ajanjakson trendejä.

LUT:n vuonna 2020 päättyneessä Hiilivapaa Etelä-Savo -hankkeessa (EAKR) Luonnonvarakeskus ja Helsingin yliopiston Ruralia Instituutti laskivat erilaisten metsänhoidon skenaarioiden aluetaloudellisia vaikutuksia Etelä-Savossa. Nykyistä käytäntöä intensiivisemmän metsätalouden skenaario tuotti viidenkymmen vuoden aikajänteellä parhaat talousvaikutukset ja ilmastovaikutuksia optimoiva metsätalous huonoimmat. Tutkijoiden realistisena pitämässä kompromissiratkaisussa talousvaikutukset olivat aluksi negatiiviset, mutta myöhemmin positiiviset. Tässä skenaariossa metsien puumäärä oli tarkastelujakson lopussa noin 50 % suurempi kuin intensiivisen metsätalouden skenaariossa. Metsäomaisuuden arvo viidenkymmenen vuoden päästä ja tulevaisuuden hakkuumahdollisuudet kompensoivat tarkastelujakson sisällä saatujen hakkuutulojen pienempää määrää. (Laihanen ym. 2020.) Jos vähäisemmät hakkuut parantavat vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden viihtymistä Etelä-Savon alueella, niin sillä on myös taloudellista merkitystä alueelle.

Metsien hiilivarastolla ja hiilinielulla on rahallista arvoa kansantaloudelle. Jos metsien nielu on suurempi, voidaan toisilla sektoreilla jättää kalleimpia päästöjen vähennystoimia tekemättä. Keskustelussa on ollut esillä, että valtiovallan kannattaisi palkita rahallisesti metsänomistajia hiilinielun kasvattamisesta. Jos nämä ajatukset yltävät käytännön toimiin, hiilen sitomisesta tulee nykyisiä laskelmia kannattavampaa myös Etelä-Savossa. Kuitenkin metsänomistajat päättävät itse metsiensä hoidos-

ta. Käytännössä tämä näkyy mm. siinä, että hakkuumäärät vaihtelevat vuodesta toiseen markkinoiden suhdanteiden mukaan. Oman talouden lisäksi metsänomistajat laittavat kukin omanlaisensa painotuksen edellä olleille muille taloudellisille vaikutuksille sekä ei-taloudellisille arvoille.

KANGASNIEMEN KUNTA ON HOITANUT METSIÄÄN HYVIN

Metsien hakkuut vaikuttavat käytännössä eniten maankäytön hiilitaseeseen. Metsien hiilivarasto kasvaa, jos niitä hakataan vähemmän kuin ne kasvavat. Käytännössä ei ole mahdollista hakata koko kasvua, vaan puhutaan suurimmasta ylläpidettävästä hakkuutasosta. Suhdanteista ja satunnaisista tekijöistä riippuen vuosittain hakataan kasvusta isompi tai pienempi osa. Joinain vuosina voidaan hakata kasvua enemmän, jos vastaavasti toisina vuosina hakataan vähemmän.

Kangasniemen kunta omistaa noin 1100 hehtaaria metsää. Metsää on vuosittain hakattu keskimäärin noin 8000 m³. Vuonna 2020 hankitun CO₂-raportin tietojen mukaan metsien hakkuut olivat Kangasniemellä esimerkkivuosina 2010 ja 2016 metsän kasvua suuremmat (Benviroc Oy 2020). Yksittäisten vuosien sijaan metsän hiilinielua ja hiilivaraston kasvua on kuitenkin syytä tarkastella useamman vuoden aikavälillä. Nämä esimerkkivuodet kuitenkin kertovat metsien suuresta potentiaalista ja merkityksestä. Laskennallisesti Kangasniemen kaltaisessa harvaan asutussa ja metsäisessä kunnassa metsien kasvu sitoisi kunnan alueen hiilipäästöt moninkertaisesti, jos metsiä ei hakattaisi. Käytännössä suurin osa metsistä on talouskäytössä. Tässä ohjelmassa linjataan Kangasniemen kunnan omistamien metsien käyttöä ilmastonäkökulmasta. Näitä linjauksia tarkennetaan ja viedään käytäntöön metsäsuunnitelmien kautta.

Toimenpiteet

- Kunnan metsien hoidossa ja käytön suunnittelussa seurataan tutkimusta ja valitaan ilmasto-kestävän metsätalouden näkökulmasta parhaat metsänhoitomenetelmät (esim. turhien ojitusten välttäminen, yläharvennukset, jatkuvapeitteisyys ensisijaista turvemaidella ja myös virkistyskäytön ja maiseman kannalta tärkeissä metsissä, luontainen uudistaminen, kiertoajan pidentäminen).
- Hiilinielujen laskenta otetaan osaksi metsien käytön suunnittelua.
- Kunnan metsäsuunnitelmaa päivitettäessä pohditaan eri toimintamalleja ilmastosuojelun näkökulmasta.
- Kunta pitää omistamiensa metsien hakkuut kestäväällä tasolla. Mahdolliset numeeriset tavoitteet linjataan suunnitelmassa.
- Selvitetään rakennushankkeita suunniteltaessa puun käytön mahdollisuudet.
- Kartoitetaan ja metsitetään sekä mahdollisuuksien mukaan suojellaan sopivia metsäkohteita.
- Kehitetään viheralueita ja metsäisiä luonnonsuojelualueita, esim. kytkemällä alueet monimuotoisuuden kannalta elinvoimaisiksi kokonaisuuksiksi.

Mittarit

- Metsän kasvu (4 vuoden välein)
- Metsän hakkuut (4 vuoden välein)
- Metsien puumäärä (4 vuoden välein)
- Metsien hiilivarasto (4 vuoden välein)
- Kunnan omistamalle maalle perustetut suojelualueet

Maatalous

Tavoite

- Kunta omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että alueen maa- ja elintarviketalous säilyy elinvoimaisena ja kehittää ilmastokestäviä ratkaisuja.

Globaalisti ruuantuotannon olosuhteet ovat heikkenemässä. Globaalin tilanteen ja kotimaisen ruokaturvan takia on tärkeää säilyttää alueen maataloustuotanto ja kehittää sitä vähäpäästöisemmäksi. Mikkelin seudulla etsitäänkin ilmastokestävän maatalouden ratkaisuja. Seudun maataloutta kehittää yritysverkosto, jota tukevat ProAgria sekä tutkimus- ja kehittämislaitokset. Mikkelin seudun erikoisuutena on valtakunnallisen, kansainvälistäkin työtä tekevän luomuinstituutin koordinaatioyksikön sijoittuminen alueelle. Maatalous on kiertotalouden avainala, jonka kehittäminen liittyy myös muiden sektoreiden kuten energian sekä jätehuollon murrokseen.

Suomen maatalous tuottaa noin neljänneksen Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä (Lehtonen ym. 2020). Valtakunnallisessa vähähiilisyiden tiekarttatyössä maatalouden päästöjen on arvioitu vähenevän vähemmän kuin muiden merkittävien sektoreiden. Maatalouden ilmastotiekartan mukaan nykypolitiikkaa jatkamalla maatalouden päästöt alenevät Suomessa vuoden 2018 tasosta 5 % vuoteen 2035 mennessä. Jos ohjauskeinoihin liittyvät haasteet saadaan ratkaistua, niin nykytiedon valossa päästöt voitaisiin saada vähenemään 29 % vuoteen 2035. Vahvasti tavoitteellisessa ja kunnianhimoisessa skenaariossa päästöt vähenevät samalla aikavälillä 42 %. (Lehtonen ym. 2020.)

Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt vaikuttavat voimakkaasti maatalousvaltaisten kuntien koko-

naispäästöihin. Kangasniemellä maatalouden osuus kunnan kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2019 oli Hinku-laskennan mukaan 30,5 %. Maatalousvaltaisten kuntien päästövähennystavoitteiden toteutumisesta arvioitaessa onkin syytä huomioida maatalouden ja sen päästöjen kehitys, vaikka kunnilta puuttuikin suorat vaikutusmahdollisuudet maatalouden päästöihin. CO2-raportin mukaan Kangasniemen asukasta kohti lasketut päästöt maataloudesta olivat huomattavasti suuremmat kuin CO2-raportin kunnissa keskimäärin (Benviroc Oy 2020). Maatalouden päästöt lasketaan näihin tilastoihin tietyillä kertoimilla eläinmäärien ja peltoalojen mukaan. Ne kuvaavat enemmän maatalouselinkeinon laajuutta kunnan alueella kuin alueen maatalojen ilmastotyötä. Maatalous on usein tärkein päästösektori kunnissa, jotka ovat merkittäviä maidon- tai lihantuottajia (Benviroc Oy 2020). Kunta voi vaikuttaa maatalouteen lähinnä palvelemalla yrittäjiä ja huomioimalla ilmastovaikutukset elintarvikehankinnoissa.

Toimenpiteet

- Kunta tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä maatalousyrittäjien ja maatalouden kehittäjien kanssa.
- Kunta huomioi hankinnoissaan alueen maatalouden ja sen kestävyuden kehittämisen (ks. kohta 6. Hankinnat).

Mittarit

- Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt/vuosi (CO2-ekv)

8. Monipaikkaisuus, vapaa-ajan asuminen ja matkailu

Tavoitteet

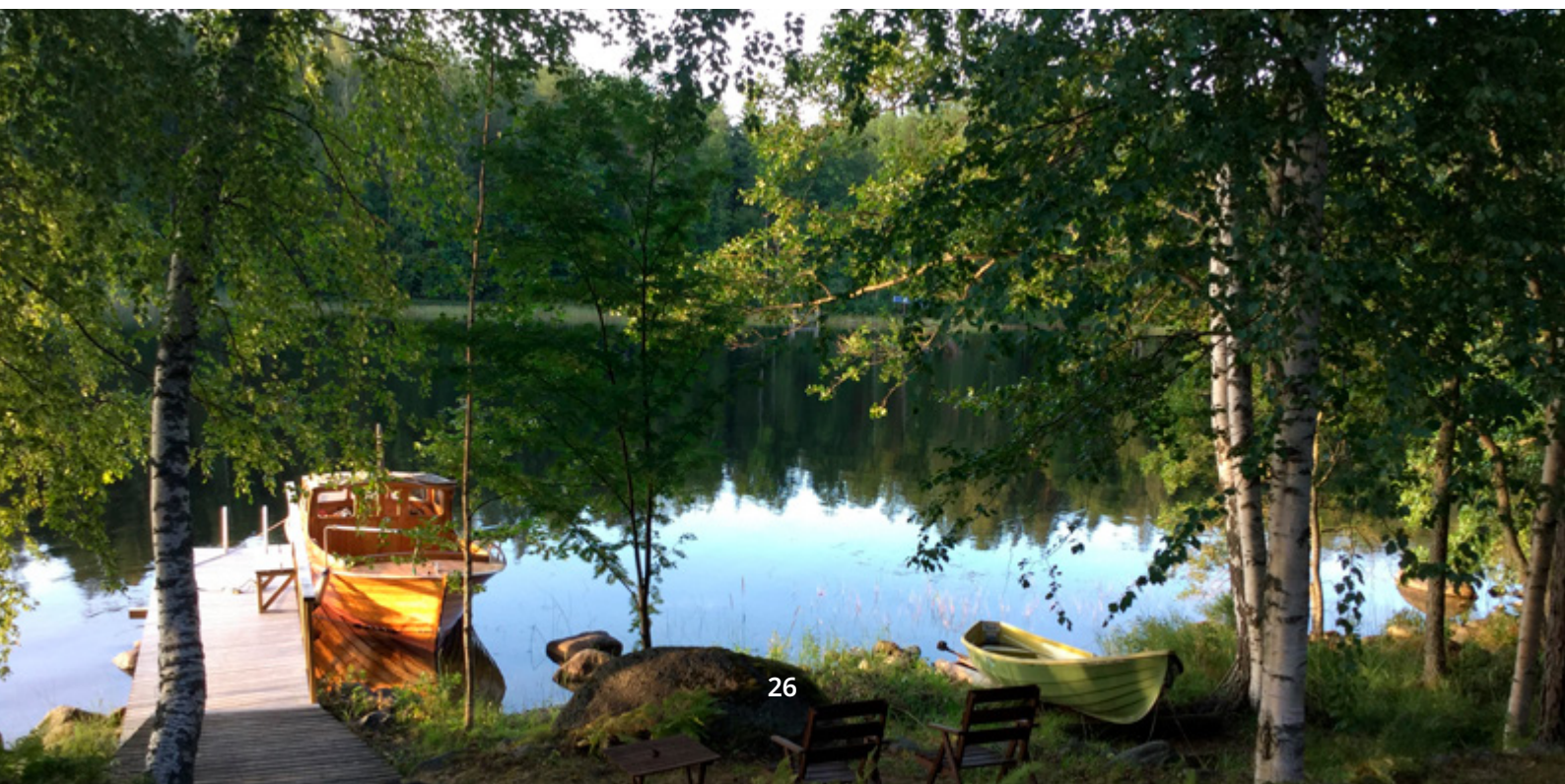
- Vapaa-ajan asukkaat ja vapaa-ajan asunnot otetaan mukaan kunnan ilmastotyöhön.
- Monipaikkainen asuminen ja ilmastonsuojelu sovitetaan yhteen mm.

maankäytön, liikenneyhteyksien ja rakennusten energiatehokkuuden näkökulmasta.

- Matkailu kunnassa kasvaa, mutta kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Kangasniemellä on noin 3800 kesämökkiä (Kangasniemi s.a.). Etelä-Savo on yksi Suomen suosituimpia mökkeilymaakuntia. Vapaa-ajan asutus näkyy kasvihuonekaasupäästötiedoissa erityisesti kunnissa, joissa vapaa-ajan asuntoja on paljon asukasluvuun

verrattuna, sillä eri sektoreiden kasvihuonekaasupäästöt lasketaan tilastoihin vakituista asukasta kohden. Mökkien omistajien eläköityminen, koronaepidemia ja etätyön lisääntyminen ovat lisänneet vapaa-ajan asunnoilla vietettävää aikaa.

Ihmiset haluavat viettää vapaa-aikaansa Kangasniemellä erityisesti luonnon takia. Ilmastoteema liittyy vapaa-aikaan siihen liittyvien kasvihuonekaasupäästöjen ja konkreettisen ilmastonsuojelun lisäksi myös luontosuhteen takia. Seudun luonto on tärkeää vapaa-ajanviettäjäille ja näin vapaa-ajanvietäjät ovat myös tärkeä sidosryhmä ilmastotyössä. Ilmastonäkökulmasta onkin tärkeää ulottaa seudun ilmastotyö ja erityisesti liikenne- ja energia-alan kehittäminen monipaikkaisuuteen, mökkeilyyn ja matkailuun.

Monipaikkaisuudessa on tärkeää huomioida myös tietoliikenneyhteydet. Kangasniemellä onkin käynnissä laajakaistaprojekti. Lisäksi kunta on mahdollistanut sähköistä asiointia esimerkiksi rakennusvalvonnassa.

Toimenpiteet

➤ Vapaa-ajan asukkaat huomioidaan omana kohderyhmänään kunnan ilmastotyössä (erityisesti energiatehokkuuteen, jätehuoltoon ja liikenteeseen liittyvä ohjaus, tiedotus ja palvelut sekä jakamistalouden mahdollisuudet mökkien ja mökkeilyssä hyödyllisten varusteiden käytössä).

➤ Kootaan korona-aikana kertyneitä kokemuksia monipaikkaisuudesta erityisesti palveluiden muotoilun kannalta.

➤ Viestitään kunnan ilmastotyöstä vapaa-ajanasukille.

➤ Kehitetään julkiseen liikenteeseen ja taajamien palveluihin tukeutuvaa vapaa-ajanasumista ja matkailua.

➤ Edistetään pyöräily-, melonta- ym. lihasvoimin liikkuvaa matkailua kunnassa.

Mittarit

- Vapaa-ajan asukkaille ja matkailijoille kohdistetut ilmastonäkökulman huomioivat tapahtumat, palvelut ja tuotteet
- Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen ilmastotyöhön
- Matkailijoiden yöpymismäärät /vuosi

9. Ilmastokasvatus

Tavoitteet

- Ilmastokasvatus ja koulutus ovat osa opettajien ja muiden kasvattajien työtä.
- Koululaisten ja opiskelijoiden ymmärryksen lisääminen luonnon prosesseista ja ilmastomuutoksesta.
- Kuntalaiset osallistuvat kunnan ilmastotyöhön.

Ilmastonsuojelu ja ilmastomuutokseen sopeutuminen tuovat tarpeita ja mahdollisuuksia oppia sekä muuttaa ajattelu- ja toimintatapoja. Ilmastomuutos on mukana koulujen ja oppilaitosten yleisissä opetussuunnitelmissa sekä yksittäisten oppineiden sisällöissä. Käytännön opetustyössä ilmastomuutos voi olla mukana sekä omana aiheenaan että osana hyvin monenlaisia muita teemoja. Ilmastomuutoksesta löytyy mahdollisuuksia kytkeä opetusta kunnassa tehtävään ilmastotyöhön opetussisältöjä havainnollistavalla ja konkretisoivalla tavalla.

Ilmastoteema koskee koululaisten ja opiskelijoiden lisäksi muitakin kuntalaisia. Oppimisen ja ihmettelyn tarve yhdistää erilaisia ihmisiä. Esimerkiksi arkisten käytäntöjen muuttaminen voi edetä yhteisöllisten tapahtumien ja tekemisen kautta. Ilmastomuutoksen ymmärtämisessä ja sen kanssa selviytymisessä tarvitaan tiedonjaon ja tavoitteellisen oppimisen lisäksi vapaammin teeman ympärillä liikkuvaa ajattelua ja tekemistä.

Toimenpiteet

- Osallistutaan Mikkelin seudun ilmastokasvatushankkeisiin ja -projekteihin.
- Valitaan ilmastotyön kannalta olennaisia kohteita Kangasniemeltä ja kootaan verkkosivustolle tietoa ilmastotyön käytännön ratkaisuksista sekä kohteita ja niiden merkitystä avaavaa materiaalia.
- Tuodaan esiin ilmastonsuojelua tukevan elämäntavan osia ja arjen käytäntöjä (esim. energia- ja materiaalihokkuus, pyöräily).
- Tuodaan yhteen lasten, nuorten ja muiden kuntalaisten kiinnostus ilmastoasioihin, alueen ilmastotyö ja opinnot/koulu kaikkia osia hyödyttävällä tavalla.
- Otetaan monipuolisesti ilmastoteemoja mukaan eri ikäisten ja erilaisten ihmisten opiskeluun, taiteeseen, kulttuuriin ja vapaa-aikaan.
- Kouluissa hyödynnetään koulurakennuksissa saatavaa energiantuotannosta ja energiansäästöä saatavaa dataa myös opetuksessa.
- Haetaan hankerahoitusta ilmastokasvatuksen, -koulutuksen ja muun aiheen ympärillä olevan toiminnan tueksi.

Mittarit

- Verkkosivut ilmastoteemasta
- Kangasniemen kunnan ilmastokohde / kohteet verkkosivuilla
- Verkkosivustolle kerätyt kokeilut, kokemukset, ideat, tapahtumat ym.
- Toteutetut ilmastokasvatusprojektit

Lähteet

Benviroc Oy. 2020. Kangasniemen kasvihuonekaasupäästöt 2018. Ennakkotieto vuodelta 2019. Saatavissa: https://hallinta-mikkeli.kunta-api.fi/wp-content/uploads/2020/04/CO2-raportti_Kangasniemi_19032020.pdf

Cederlöf, M. & Siljander, R. 2020. Ilmastovuosikertomus 2020. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:17. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162323/YM_2020_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Energiateollisuus ry. 2020. Energia-alan vähähiilisyystiekartta. Päivitetty 6.5.2021. Saatavissa: https://energia.fi/uutishuone/materiaalipankki/energia-alan_vahahiilisyystiekartta.html#material-view

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2021. Maakuntastrategia 2030. Saatavissa: <https://www.esavo.fi/maakuntastrategia>

Euroopan parlamentti. 2015. Mitä kiertotalous on ja miksi sillä on merkitystä? Päivitetty 22.12.2020. Saatavissa: <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/economy/20151201STO05603/mita-kiertotalous-on-ja-miksi-silla-on-merkitysta>

Hinku-kunnat. 2019. Päivitetty 1.1.2021. Saatavissa: <https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Hinku/Hinkukunnat>

Kangasniemi. s.a. Kuntainfo. Saatavissa: <https://www.kangasniemi.fi/kunta-ja-hallinto/kuntainfo/>

Laihanen, M. (toim.), Karhunen, A., Karttunen, K., Raghu KC, Ranta, T., Haikarainen, S., Salminen, H., Lehtonen, M., Siipilehto, J., Ahtikoski, A., Wall, A., Huuskonen, S., Hynynen, J., Kujala, S., Hakala, O. & Kinnunen, J. 2020. Hiilivapaa Etelä-Savo. Loppuraportti 30.8.2020. Saatavissa: <https://esavoennakoi.fi/resources/public/Aineistot/Hiilivapaa%20Etel%C3%A4-Savo%20loppuraportti%20saavutettava.pdf>

Lehtonen, H., Saarnio, S., Rantala, J., Luostarinen, S., Maanavilja, L., Heikkinen, J., Soini, K., Aakkula, J., Jallinoja, M., Rasi, S. & Niemi, J. 2020. Maatalouden ilmastotiekartta – Tiekartta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen Suomen maataloudessa. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry. Helsinki. Saatavissa: <https://www.mtk.fi/ilmastotiekartta>

Liikenne- ja viestintäministeriö. 2021a. Fossiilittoman liikenteen tiekartta. Valtioneuvoston periaatepäätös kotimaan liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämisestä. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 2021:15. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163258/LVM_2021_15.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Liikenne- ja viestintäministeriö. 2021b. Ennuste: Tieliikenteen päästöt laskevat hieman ennakoitua nopeammin – syynä sähköautojen yleistyminen. Saatavissa: <https://www.lvm.fi/-/ennuste-tieliikenteen-paastot-laskevat-hieman-ennakoitua-nopeammin-syyna-sahkoautojen-yleistyminen-1509917>

Liikenne- ja viestintävirasto. 2021. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt ja energiankulutus. Saatavissa: <https://liikennefakta.fi/fi/ymparisto/liikenteen-kasvihuonekaasupaastot-ja-energiankulutus>

Luke. s.a. Maaluokat metsätalousmaalla (1000 ha) muuttujina inventointi, maakunta ja maaluokka. Saatavissa: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_04%20Metsa_06%20Metsavarat/1.01_Metsatalousmaa.px/table/tableViewLayout2/?loadedQueryId=ec8330b2-e304-4c6e-a253-de655f7fc75a&timeType=top&timeValue=1

Metsäkeskus. 2020. Etelä-Savon metsäohjelma 2021–2025. Saatavissa: <https://metsakeskus.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=8b0bbeaf29c549de801adca71f80d7ed>

Motiva Oy. 2020. Kestävät julkiset hankinnat. Päivitetty: 7.8.2020. Saatavissa: https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat

Sitra. 2021. Korjausliike – usein kysytyt kysymykset. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/korjausliike-usein-kysytyt-kysymykset/>

Suomen ilmastopaneeli. 2021. Ilmastolakiin kirjattavat pitkän aikavälin päästö- ja nielutavoitteet – Ilmastopaneelin analyysi ja suositukset. Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2021. Saatavissa: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2021/02/ilmastopaneelin-raportti_ilmastolain-suositukset_final.pdf

Suomen Ympäristökeskus SYKE. 2017. Fluoratut kasvihuonekaasut. Päivitetty 18.5.2021. Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fkaasut>

SYKE. s.a. Kuntien ja alueiden khk-päästöt. Saatavissa: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>

Tilastokeskus. 2021. Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990–2020. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/static/media/uploads/yymp_kahup_1990-2020_2021_23462_net.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2016. Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Saatavissa: <https://tem.fi/energia-ja-ilmastostrategia>

Valtioneuvosto. s.a. Fossiilittoman liikenteen tiekartta. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM050:00/2019>

Ympäristöministeriö A. s.a. Kiertotalouden strateginen ohjelma. Saatavissa: <https://ym.fi/kiertotalous-ohjelma>

Ympäristöministeriö B. s.a. Euroopan unionin ilmastopolitiikka. Saatavissa: <https://ym.fi/euroopan-unionin-ilmastopolitiikka>

Ympäristöministeriö C. s.a. Suomen kansallinen ilmastopolitiikka. Saatavissa: <https://ym.fi/suomen-kansallinen-ilmastopolitiikka>

LIITE 1.: Aineistoja

Suomen ympäristökeskus laatima hiilineutraalien kuntien (HINKU) verkoston käytämä laskentatapa on vakiintunut kuntien ja alueitten mittariksi. Suomen ympäristökeskus (SYKE) pitää yllä tähän perustuvaa päivittyvää tilastopalvelua kaikkien Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöistä: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>

Mikkelin vuosittain tilaamat CO₂-raportit löytyvät Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden ilmastosivuilta <https://www.mikkeli.fi/sisalto/palvelut/ymparisto/ilmasto>. Samalla sivulla on myös mm. Mikkelin energia- ja ilmasto-ohjelma 2010–2020 ja seudun muiden kuntien raportit vuodelta 2018.

Markkinataloudesta ratkaisu ilmastonmuutokseen

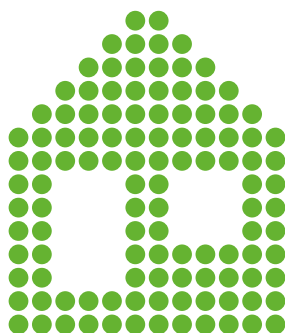
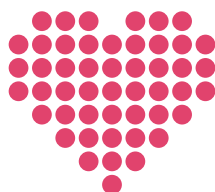
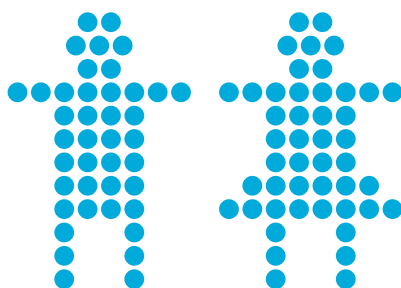
<https://www.etla.fi/julkaisut/markkinataloudesta-ratkaisu-ilmastonmuutokseen/> Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA) julkaisi syksyllä 2020 muistion, jossa ETLAn toimitusjohtaja, Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) johtava ekonomisti ja valtionvarainministeriön ylijohdaja esittivät kootun näkemyksen talouden ja ilmastonmuutoksen suhteesta.

Kooste Suomessa 2020 laadituista vähähiilitiekartoista:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162494/TEM_2020_52.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kangasniemen ilmasto-ohjelma 2022-2035

Kangasniemi
SE ON SE PAIKKA